

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Vigyázat, törékeny! Multikulturalizmus és kisebbségi politika Kínában

Magid, Alvin: Handle with care: China's policy for multiculturalism and minority nationalities. = Asian Perspective, 22. vol. Spring 1998. no. 1. 5-34. p.

Kínában a sok kultúra együttélése olyan régi, mint Kína maga. A legtöbb kínai azonban nehezen fogadja el azt a tényt, hogy kisebbségi népcsoportok élnek az országban, mégpedig hosszú évszázadok óta. Ma az állam 1,17 milliárdos népességének 94%-a kínai (han), a maradék kb. 70 millió ember több mint 50 hivatalosan bejegyzett nemzeti kisebbség tagja.

Kr. e. 221-től, amikor a Csin-házi Si Huang-ti kikiáltotta magát a Kínai Birodalom első császárnak, folyamatos a kínai hatalom és kultúra terjeszkedése az ország határterületeinek irányába minden égtáj felé. A gyors népességszaporulat szükségessé is tette a területfoglalást, így kerültek más népcsoportok kínai fennhatóság alá. Ma az országban élő nem kínai népesség tagjainak létszáma meghaladja Franciaország vagy Németország lakosságának számát. A kínaiak azonban kívülállóknak és másodrendű állampolgároknak tekintik a kisebbségekhez tartozókat.

A Kínai Kommunista Párt megpróbált ezen változtatni, és az 1930-as évek elejére névlegesen magáévá tette a népek önrendelkezési jogainak és a kisebbségek elszakadási jogának biztosítását. Hatalomra kerülésük után azonban nem mindenben ragaszkodtak ehhez a nagyon jól hangzó elképzeléshez. A Kínai Népköztársaság 1949-es kikiáltása óta eltelt évtizedekben hol a több kultúra zökkenőmentes együttélését és a kisebbségek autonómiáját támogatták, hol pedig deklarált cél volt az asszimiláció. Ma a legtöbb autonóm terület népességében kínai többségű, a párt és az állam irányításában is a többséghez tartozók dominálnak.

Az 1949 utáni fél évtizedben a kisebbségekkel kapcsolatos hivatalos politika alapja beilleszkedésük elősegítése volt, de nem erőszakos eszközökkel. Elfogadták szokásaikat, bizonyos nemzetiségi elit részt vehetett az újonnan kialakított autonóm területek vezetésében. A párt azon fáradozott, hogy minél több tagja legyen a nem kínaiak között is.

Az 1950-es évek végén elkezdődött kimondottan asszimilációs célú elnyomó kisebbségi politika a "nagy ugrás" -kampány része volt. Minden autonóm területen kötelezően bevezették a beszélt kínai nyelv használatát. A helyi kormányzerveket megtisztították a nemzetiségi vezetőktől. Végrehajtották a kisebbségi mezőgazdasági területen addig felfüggesztett kollektivizálást. Ez persze nem ment simán, erőszakos cselekményekre is sor került, például a Hsziancsiang Ujgur Autonóm Területen. Ezért 1966-ban némileg visszafogták az erő politikáját, de ez csak néhány hónapon át tartott. A "nagy proletár kulturális forradalom" célja ismét a radikális asszimiláció lett. A vörösgárdisták lerombolták a mecseteket és templomokat, elüldözték a szerzeteseket és az apácákat, elégették könyvtáraikat, műtárgyakat és számos más "feudális maradványt". A tisztogatásnak áldozatul estek a kisebbségi vezetők is.

1976-ban meghalt Mao Ce-tung, és véget ért a kulturális forradalom. A kínai vezetők ezután visszatértek a kisebbségeket elfogadó, sőt támogató politikához. Hivatalosan elismerték művészetüket és öltözködési szokásaikat, növelték képviselőiket a párt és az állam

szerveiben, a legfelsőbb szinteken is. A Kommunista Párt retorikájában ismét szerepet kapott a kínai és nem kínai emberek egyenlő elbírálása az élet minden területén, a kisebbségek fejlődésének gyorsítása. Az 1978-as alkotmány megengedte a nemzeti kisebbségeknek, hogy használhassák nyelvüket a helyi közigazgatásban, szerepelt benne az autonóm területek önkormányzata. 1982 után még nagyobb kedvezményeket kaptak: felmentést az "egy család - egy gyerek" politikai irányvonal alól, különleges tanulási lehetőségeket, nagyobb beleszólást helyi szinten az adók felhasználásába. Elfogadták ünnepeiket, vallási szokásaikat, hivatalos támogatást kapott kultúrájuk. Ennek az lett a következménye, hogy egyre többen vallották magukat valamelyik kisebbségi népcsoport tagjának, hogy igénybe vehessék a kedvezményeket.

A kisebbségek joga persze összefügg a teljes népesség alkotmányos jogainak mértékével. S Kínában bár 1949 óta négy alkotmányt fogadtak el, az alkotmányosság még ma sem valóság az országban. Az elfogadott reformok, a gazdasági élet változása elindított ugyan egy átalakulási folyamatot, de ez várhatóan nagyon lassú lesz. Kínában még mindig túl nagy az alkalmazkodás a konfucianizmus szelleméhez, amely az egyén szükségleteit és jogait alárendeli a közösség érdekeinek. A tekintélyelvűség dominál az élet minden területén. Hosszú időbe fog telni az életképes alkotmányosság megalapozása és a demokratikus átalakulás, de ha megtörténik, annak kínai és kisebbségi egyaránt haszonélvezője lesz.

Addig azonban a kisebbségi nemzeteknek minden lehetőség kihasználásával hitet kell tenniük kettős identitásuk mellett: ők Kína polgárai és egy más etnikai csoport tagjai. Azt azonban figyelembe kell venniük, hogy az ország fölötti kommunista uralom még bizonytalan ideig megmarad, és azt, hogy ennek általában stabilizáló hatása van. Nem szabad függetlenségről és határok megváltoztathatóságáról álmodozniuk, még akkor sem, ha ezt határon kívülről sugallják. Az ilyen álmok nem válnak valóra. Több mint egy nemzedék óta ad otthont India a dalai lámának, a világ Nobel-díjjal tüntette ki a tibeti vallási vezetőt, mégsem fújnak fenyegető szelek Kína felett a tibeti kérdéssel kapcsolatban egyetlen ország részéről sem. A Szovjetunió és Jugoszlávia felbomlásának szemüvegén át nézve melyik hatalom merné ezt Kínával megkockáztatni?

A kiszakadási törekvések persze erősek Tibetben, Hszincsiangban vagy Belső-Mongóliában. A kínai vezetők, legyenek azok a jelenlegi kommunisták vagy bárki más, mindig minden erejükkel az egység fenntartásáért fognak dolgozni. Úgy tűnik, a dalai láma is elkezdett ráeszmélni arra, hogy Tibet helye a jövőben is a kínai égbolt alatt lesz. Talán azért küldött delegációt 1993 júniusában Pekingbe, hogy tárgyalás kezdődjön el a kínai vezetőkkel Tibetről. Kimondott célja ma már egy kvázi-föderális társállami státus elnyerése országa számára. Nehéz feladat előtt áll a vallási vezető, hiszen a nem teljes függetlenséget saját népével is el kell fogadtatnia. Problémát jelent az is, hogy tibetiek nemcsak a jelenlegi autonóm területen élnek, hanem az ezzel határos területeken is. Pekingnek a jelenlegi régió jelenti Tibetet, a tibetiek viszont a teljes, általuk lakott földet szeretnék országukként látni.

A tibeti buddhizmusra jellemző vallási vezetői tisztség öröklődési módja is eltérő értelmezésű Pekingben és az emigránsok között. Már ma is gond a néhány évvel ezelőtt meghalt pancsen láma utódlása. Kína fővárosában és Indiában is nevelnek egy-egy hatéves kisfiút mint az új pancsen lámát. A dalai láma halála esetén a probléma még mélyebb lesz: vajon az utód milyen álláspontot képvisel? Tibet függetlenségét akarja majd vagy a Kínán belüli kulturális autonómiát? Súlyos kérdések.

Minden külföldi államnak, különösen az Egyesült Államoknak nagyon óvatos politikát kellene folytatnia a tibeti kérdésben. Úgy kell érdeklődést mutatniuk Tibet iránt, hogy ne gerjesszenek új feszültséget Kínával. 1997-ben Madleine Albright amerikai külügyminiszter a probléma áthidalására egy különleges koordinátort bízott meg az USA Tibettel kapcsolatos politikájának irányításával. Ezzel a kinevezéssel elkerülték a tibeti szuverenitás elismerését jelentő nagykövet kiküldését, de biztosították fontos helyét a külpolitikában. Ezzel a módszerrel elkerülheti az egyetlen szuperhatalom, hogy az emberi jogok védelmének jelszavával beavatkozzon vezetőik és vezetettek konfliktusába. A kínai belügyekbe való beleszólás veszélyeztetné az USA gazdasági pozícióit is a térségben, ezért az óvatosság indokolt. Vigyázat, törékeny!

Biczó Krisztina